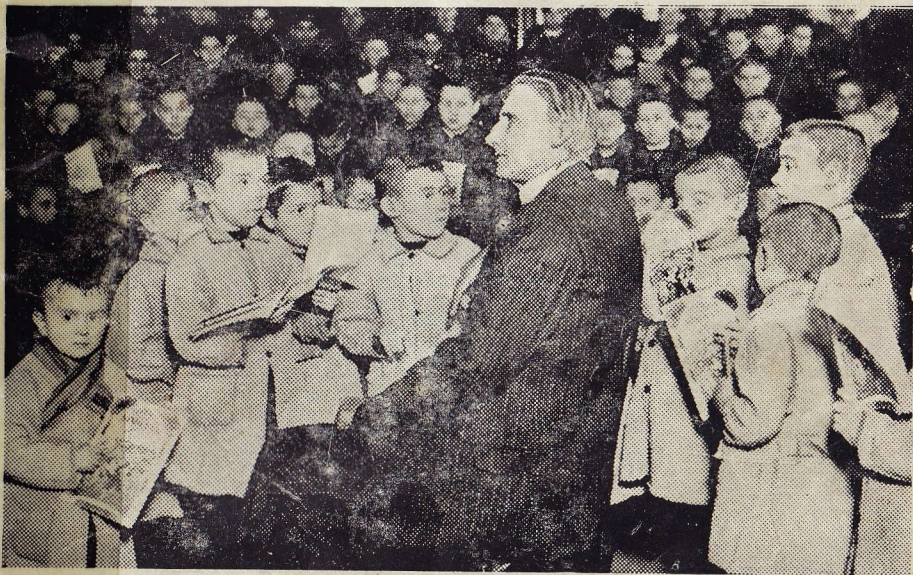

A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

NUMMER 500.

JOH. DE MAEGT

Uit het leven van A. Hans

DE VERTELLER VAN VLAANDEREN

UITGAVE A. HANS-VAN DER MEULEN, CONTICH

Nummer 500

EEN WOORD TER INLEIDING

Eigenlijk zou een kind, dat de verhalen van A. Hans gelezen heeft, moeten zeggen waarom het door die vertellingen zoo geboeid werd en het maar steeds naar nieuwe boekjes verlangt.

Want men weze er van overtuigd: kinderen die lezen, geven aan de boekjes van A. Hans steeds de voorkeur, omdat deze het best beantwoorden aan de verlangens van de kinderziel.

A. Hans vertelt, zooals men aan kinderen vertellen moet. Het verhaal is niet ingewikkeld; de overtoollige beschrijvingen blijven vermeden; de gebeurtenissen volgen elkaar op, zoodat de spanning aanhoudt van de eerste bladzijde tot de laatste.

Weinigen hebben wellicht meer dan A. Hans gedaan om de leeslust bij de Vlaamsche jeugd op te wekken en aldus den weg te banen voor de verspreiding van het Vlaamsche boek.

Zij die de verhalen van de *Kinderbibliotheek* gevolgd hebben, waarvan de meeste door A. Hans geschreven zijn, grijpen ook naar andere boeken, en overal ontstaan er aldus boekwinkels, die de leeslust van ons volk aanwakkeren.

Daarom is de verschijning van het 500ste boekje der *Kinderbibliotheek* van A. Hans een gebeurtenis, waarvan het belang aan geen enkelen Vlaming mag ontgaan.

Het is net alsof A. Hans zelf begrepen had dat hier voor hem een groote levenstaak was weggelegd, zooals elkeen onder ons het dankbaarste werk levert, wanneer hij naar de stem van zijn roeping luistert.

A. Hans moge het inderdaad als romanschrijver en als journalist nog zoo druk gehad hebben, nooit liet hij zijn wekelijksch verhaal en de kinderen in den steek.

Daarop mocht hier wel even gewezen worden, bij de hulde, die aan den schrijver ter gelegenheid der verschijning van dit 500ste boekje wordt gebracht.

J. HOSTE.

DE VERTELLER VAN VLAANDEREN

UIT HET LEVEN VAN A. HANS

De twee portretten.

Dit is nu eens iets over Hans zelf.

Hij heeft zooveel over anderen geschreven dat het tijd geworden is om over hem te schrijven.

Wij doen het gaarne.

Vóór den oorlog hadden wij hem leeren kennen. Op een zomermiddag trokken wij naar Kontich, boven Mechelen, waar hij in een klein, stil huis woonde. Terwijl wij op hem moesten wachten, hij was even uit, zagen wij zijn portret op een kast: een jongen man, met een hoekig, smal gezicht, lang haar en met vooral van die blinkende oogen gelijk alleen zeer verstandige menschen hebben.

Hij kwam, Hans, en we zijn samen groote vrienden geworden.

Voor een paar dagen waren we weer bij hem aan huis. Hij woont nu in een eenvoudige, maar heldere villa, waar « Houthulst » op geschreven staat. Daar, in zijn leunstoel bij de kachel, terwijl hij kan kijken door een groot raam op hooge boomen, schrijft hij zijn romans en zijn boekjes voor de kinderen.

Op de piano zag ik zijn laatste portret: het is nog dezelfde Hans als vroeger, zijn oogen blinken nog altoos even helder, zijn gezicht is nog altoos even mager en hoekig, maar er liggen nu naast zijn mond diepe groeven. Dat komt van werken en van zorgen.

Wij zullen u dat vertellen, maar nog meer van toen hij een kind was, en speelde en ravotte gelijk alle andere kinderen, die hun eigen leven kunnen zien in het zijne, en met nog iets er bij: namelijk hoe hem dat allemaal diep heeft getroffen en hoe hij daar door de boeiende schrijver is geworden die nu bij alleman is bekend in Vlaanderen, in Nederland, en tot in Detroit en Moline, in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, waar nog vele Vlamingen wonen.

Luister, het zal vaak zijn alsof ge hem zelf zoudt hooren vertellen, terwijl hij in zijn leunstoel zit, en gij naast hem, voor dat groote raam op de boomen.

Te Sinte-Maria-Hoorebeke.

In de buurt van Oudenaarde, naar het Oosten toe, waar de grond zacht begint te heuvelen, ligt het vriendelijke dorp Sinte-Maria-Hoorebeke. Daar, in het lage schoolhuis, met zijn klare ramen, is, toen men schreef 12 Februari 1882, een zevende kind geboren: *Abraham Hans*.

Brammetje, zegde de familie. Toen het kind groot werd, zegde men Bram. En nu dat kind een voor-naam schrijver is geworden, zegt men alleen nog Hans.

Hans kreeg den naam Abraham naar zijn grootvader, een moedigen loodsschipper, die, op zee, in den storm, het leven had gered van meer dan twintig menschen: later zou Bram vaak bij grootvader Hans komen, en naar zijn lotgevallen luisteren.

Een zonnige jeugd te Roeselare

Hij was pas vijf jaar toen zijn ouders naar Roeselare, de West-Vlaamsche fabrieksstad, verhuisden. Bij de zes broertjes en zusjes die hij reeds had kreeg hij er nog zes andere. Hij was aldus precies de middelste van een gezin van dertien kinderen.

Zijn vader was onderwijzer en had heel wat zorgen om rond te komen. De kleeren van de oudsten werden aan de jongeren aangemeten. Er werd spaarzaam geleefd, wat niet belet dat Hans altoos met plezier spreekt van zijn blijde en zonnige jeugd.

In zijn familie werd ieders verjaardag stipt gevierd. Nu nog. Geen enkel van de dertien kinderen werd ooit vergeten.

Daar denkt Hans graag aan terug. 's Ochtends kreeg de jarige een geschenk, 's namiddags kwamen vriendjes en vriendinnetjes over, dan bakte moeder Hans pannekoek en wafel.

Elk jaar, op den avond van 5 December, verscheen Sint-Niklaas met zijn knecht: dien knecht zal Hans nooit vergeten, ge zult straks hooren waarom. Met Kerstmis kreeg de Kerstboom kaarsen. Met Paschen, Pinksteren en op elken feestdag verscheen er geurig « koekebrood » op tafel. Is het wonder dat Hans nu nog zoo gaarne spreekt van zijn ouderlijk huis?

Dat huis stond aan de vaart, in de buurt van kleine fabriekswoningen, waar iedereen moeder Hans kende voor haar onuitputtelijke liefdadigheid. Er was geen zieke, geen kindje werd gebracht, geen mensch lag te sterven, of altoos weer zond men om Moeder Hans, die altoos kwam, om te helpen en te troosten.

Zoo kwam Bram ook veel in die huisjes, en leerde de arbeiders van naderbij kennen, van wie hij altijd innig heeft gehouden. Hij speelde met de jongens uit de fabrieksbuurt en nu nog gebeurt het vaak, wanneer hij te Roeselare komt, dat een van die vierkante werklieden hem vertrouwelijk toeroept:

— Dag, Abraham... Weet ge 't nog dat we te gare speelden en bij meneer Dumortier naar school gingen?

Of Hans dat nog weet! Wat heeft hij geravot te Roeselare. Hoe blij was hij aan den uitkant te wonen, bij het water, waar hij kon zwemmen leeren, kon varen leeren, en de vriend worden van menig schipper.

In de ranke boot.

Eens was hij zoo aan 't varen in een ranke boot, met mast en zeilen opgetuigd door den knecht van een Zeeuwschen schipper. Dat had men op de vaart te Roeselare nog nooit gezien.

De knecht stuurde, de boot zeilde, Hans en zijn broers hadden nimmer zoo'n pret gehad. Wat kon het hun schelen dat de boot soms vervaarlijk over wou hellen. Juist gingen de fabrieken uit, honderden menschen keken toe, vrouwen en meisjes gilden als het vaartuig wat water schepte:

6   ...   .

— Ze gaan versmooren!... De boot slaat om!

Vader Hans kwam buiten geloopt, zag zijn kinderen in de boot, met den Zeeuwschen knecht aan 't roer, en hij schrok niet. In zijn jeugd had ook hij zoo gezeild op de Maas voor den Briel, in Nederland, waar hij geboren werd.

Wij hebben vader Hans gekend, een kloeken man, met een warme, diepe stem.

— Varen vormt de spieren en de ziel, zei hij ons.

Toen het winterde en de vaart dichtvroor, dan bond het heele huisgezin Hans de schaatsen aan, en, met vader en moeder aan het hoofd, « schaverdeinden » zij naar Isegem, Ingelmunster en verder. Zoo komt het dat Hans, in zijn boekjes, zoo dikwijls van schaatsenrijden vertelt. Wat ge zijt als kind, wordt ge later als man.

Op het aardappelveld.

In den herfst trok hij met zijn makkers naar het veld van Gekiere. Het droge aardappelkruid werd op een hoop gegooit en in brand gestoken. De rook sloeg op, de vlammen knetterden, daarin werden aardappelen gebraden. Wie nog nooit aardappelen heeft gegeten alzo gebraden, weet niet hoe heerlijk een aardappel smaken kan.

Maar Gekiere lag op de loer. Hij zag hoe de ravoters weer op zijn veld « mooschten ». Hij schoot er naar toe :

— Ik zal u hebben, rakkers!

Hij had Hans te pakken en daar, in den rook die over het veld joeg, kreeg Hans een pandoering dat zijn ribben rammelden.

...   .   7

Hij huilde niet. Hij nam de slagen aan, hij moest wel. Thuis zweeg hij, want zijn vader zou vast den boer gelijk gegeven hebben:

— Ge moet niet mooschen op andersmans veld. Help liever de landmensen bij hun oogst...

Dat deed Hans ook. Er was in hem goed en kwaad, gelijk in alle kinderen.

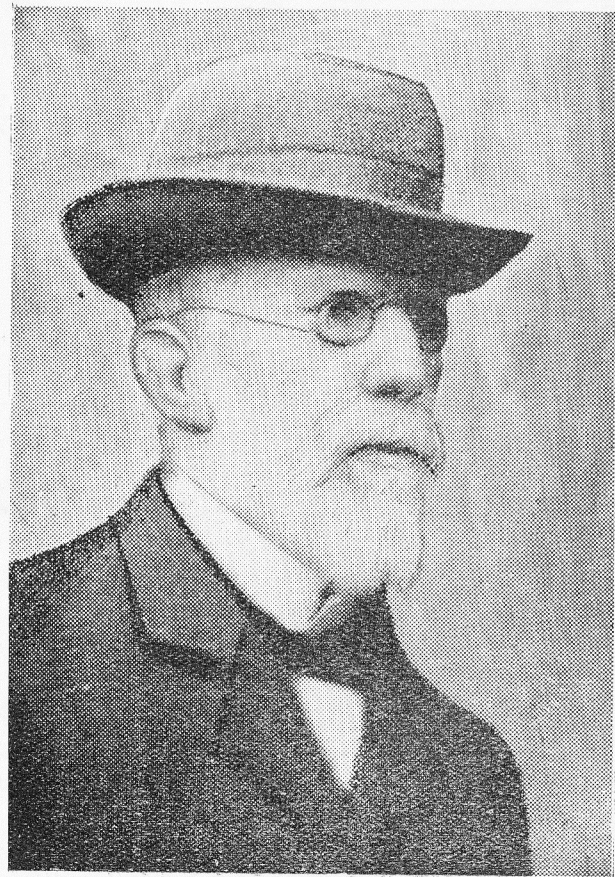
Het lied in den avond.

Onder zijn liefste jeugdherinneringen noemt Hans zijn uitstapjes, met ouders, broers en zusters, vrienden en vriendinnen, een heele bende, van meer dan dertig soms.

Te voet trokken zij, vier uur ver, naar het slot van Wijnendale, waar ze hoorden vertellen van graaf Boudewijn met het Hapke en van de roofridders, die deze aan de zoldering van de kasteelzaal liet opknopen. Ze wandelden naar het bosch waar Maria van Boergondië van haar paard tuimelde op een valkenjacht, waarna zij stierf. Of vader Hans vertelde in het oude Torhout van de vroegere zoo beroemde jaarmarkt aldaar.

Tochten werden gedaan naar het kasteel te Ardooie, naar Ieper en naar den Kemmelberg, waar het gezicht op het ommeland zoo eenig mooi en grootsch is. Zoo leerde Hans het West-Vlaamsche land kennen, leefde er met het volk en weet daar nu zelf zoo veel van te vertellen, in boek en blad, dat deze er van overloopen.

De avond viel. De wandelaars keerden terug. Ze waren moe. Onder een ouden boom, op een schoon

Vader Hans

punt van 't land, liet vader Hans stil houden. De zon zonk weg, het Westen werd rood, en over de velden lag rust.

Toen zette vader Hans een lied in. Hij kon goed zingen, en allen zongen mee. Door den stillen avond klonk het:

*'k Wil u, o God, mijn dank betalen,
U prijzen in mijn avondlied,
Het zonlicht moge nederdalen,
Maar Gij, mijn licht, begeeft me niet...*

De stemmen stegen op, de boomen en de landlieden stonden te luisteren.

Hoe dacht, jaren later, Hans aan die avonden terug, toen hetzelfde lied gezongen werd bij de lijkbbaar van zijn moeder!

En hoe heeft hij, op die wandelingen, leeren zien hoe mooi Vlaanderen is in alle hoeken, en hoe heeft hij het leeren liefkrijgen. Al zijn werk is het danklied van zijn leven voor Vlaanderen, gelijk in die onvergetelijke avonden de zang een danklied was van allen.

Hoe Hans te Brugge en te Sluis kwam.

Bram las veel. In den « Leeuw van Vlaanderen » van Hendrik Conscience, had hij van Brugge gelezen. Hij wou Brugge zien. Maar de trein naar Brugge kostte 1.20 fr., en dat was veel geld, in dien tijd, voor Hans.

— Ga naar Brugge, met uw broer Jan, en verder ook, zei zijn vader. Ge wandelt tot Torhout, dat is

10   ...   .

maar drie uur, zoo spaart ge de helft van 't geld uit. Te Torhout neemt ge den trein naar Brugge, waar ge kunt logeeren bij mijnheer B..., daarna wandelt ge naar Sluis en kunt er verblijven bij de dames J... Met de boot keert ge terug naar Brugge, van hier te voet naar Torhout, waar ge den trein neemt. Zoo ziet ge overal de streek. Die reis kost u 1 fr. 70, en nog wat zakgeld.

Op een mooien ochtend trok Hans met zijn broer Jan den breeden, overschaduwden steenweg op. Zij zagen de torens van Beveren, Hooglede, Gits, Lichtervelde. Het belfort en de kerkgebouwen te Brugge, de markt met Breydel en De Coninck, bewonderden zij. Langs Damme en Oostkerke liepen zij naar Sluis: hier beklommen zij den toren en de balken tot vlak bij Jantje-van-Sluis, het houten mannetje dat daar, met een hamer, het uur op een klok slaat.

Als ge nu in Hans zijn boekjes veel leest van Brugge, Damme en Sluis en het oude Vlaamsche land, dan is dat uit die eerste reis en uit latere geboren.

Geen zomerzondag kwam in 't land of 's middags ging Hans, met broer of vriend, in den omtrek van Roeselare wandelen. Hij kreeg van moeder een pak boterhammen en vijf centen om onderwege er wat bij te drinken.

De wonderbare fiets.

Maar de fiets verscheen op de wegen. Er een te koopen, daaraan viel niet te denken. Bij Melsens op de Markt kondt ge er een huren. Hans spaarde. Hij had

...   .   11

nog nooit op een fiets gezeten. Maar waar een wil is, is een weg voor hem die nog niet fietsen kan.

Na een paar uren kon Hans fietsen.

Op een middag fietste hij naar Maria-Hoorebeke, zestig kilometer heen, zestig kilometer terug. De fiets had toen nog geen rolketting of geen vrijwiel, en er lagen geen rijwielpaden.

Hans fietste naar Hoorebeke, hij had vijf cent bij zich. Hij kwam er. Hij zag zijn geboortedorp weer.

Toen fietste hij terug. Onderwege dronk hij een glas bier en at een paar rapen van het veld. Om tien uur 's avonds kwam hij thuis, waar vader en moeder zeer ongerust zaten te wachten.

Bram zonk in een leunstoel neer...

— Hoorebeke... geweest! stamelde hij nog en viel in slaap.

Den anderen ochtend werd hij wakker in zijn bed.

Dan kwam de vermaning, ook heen en terug...

Alzoo zette Hans zijn fietstochten in. Het heele land heeft hij per rijwiel bereisd. Jaren lang kon men hem op zijn onmisbare fiets ontmoeten in alle windstreken. Hij bleek er mee vergroeid.

Wanneer hij bij ons aan huis verscheen, was het altoos op zijn rijwiel. Hij duwde ze tegen den gangmuur. Hij kwam de kamer binnen, gooide zijn schoenen ergens in een hoek, plakte zijn voeten op de kachel:

— Een kopje thee! riep Hans.

Hij kreeg zijn kopje thee, en hij begon te vertellen. Hij zou een half uur blijven. Twee uren later

12 ... ..

vertelde hij nog. Dan sprong hij weer op zijn fiets en verdween in den laten avond. De maan scheen.

Na den oorlog kwam de Fordauto... Nu zit Hans aan 't stuur op zijn tochten door Vlaanderen, en peinst, als hij alleen is, terug aan zijn wonderbare fiets.

Op een lantaarnpaal.

Zin voor reizen zat er bij Bram al heel vroeg in. Hij droomde van trein en lokomotief. Kind nog speelde hij gaarne « trein » met zijn makkers.

Langs de vaart waren juist gaslantaarns geplaatst. 's Avonds kroop Hans op zoo'n paal, draaide het licht op en neer en dat waren de seinen voor de vriendjes, die treinen verbeeldden en voor het sinjaal moesten stoppen of door mochten.

Menschen uit de buurt zagen dat springende vlammetje en dachten misschien aan dwaallichtjes die kwamen spoken. Een politieagant greep Hans bij den kraag en hield een heele rede over St-Pietersveld waar de verbeteringsschool voor stoute bengels stond.

Nu nog, na een treinreis, kan Hans een tijd staan kijken naar de geweldige lokomotief, naar machinist en stoker, en fantazeert hij verre avonturen op vliegende stalen raderen.

De oude grootmoeder.

Er woonde ook een goede oude vrouw in het groote gezin: de moeder van Hans zijn moeder, gekomen uit het eiland Schouwen, in Zeeland.

Hans hield veel van haar. Wanneer haar snuifdoos leeg was of zij een andere boodschap noodig had,

... .. 13

draafde hij weg om snuif of om de andere boodschap. Een half centje of een vertelling was de belooning.

Als grootmoeder vertelde...

Dan zat Hans daar zoo stil als een lammetje; de ravotter sliep in hem; hij verroerde geen vin en luisterde maar.

Het was van dorpen die in Zeeland verdronken, bij geweldige stormen. Het water sloeg over 't land en het spookte van meerminnen en van meermannen.

Het was van grootmoeders man: van grootvader Edelenbosch, een zeeloods, evenals grootvader Hans.

De held van de zee.

Eens moest grootvader Edelenbosch naar een koopvaarder gebracht worden, door wild weder. De storm joeg de golven op en het bootje sloeg om. Grootvader Edelenbosch kon goed zwemmen. Een makker uit de boot klampte zich aan hem vast.

— Kruip op mijn rug! schreeuwde Edelenbosch hem toe, boven het gehuil uit van den storm.

Twee uur worstelde hij...

Toen hij bij den koopvaarder geraakte en men een lijn uitwerpen kon, dan greep de man die op zijn rug zat het touw. Grootvader Edelenbosch stak ook zijn handen uit, maar toen begaven hem zijn laatste krachten, hij zonk in de diepte...

Een paar dagen later verscheen de kommissaris van het loodswezen te Hellevoetsluis, bij grootmoeder Edelenbosch. Hij bracht het ontzettende nieuws.

De zeeloods was, als een stille held, op zijn post bezweken...

Moeder Hans

Zoo vertelde grootmoeder Edelenbosch. Van haar heeft Hans zijn drang om op zijn beurt van het moedige zeevolk te vertellen.

Als grootmoeder vertelde...

Het was uit den ouden tijd, toen er nog geen treinen waren, geen gas, geen elektriek, de kinderen op school met ganzepennen schreven en zelf het hout meebrachten voor de kachel.

Grootmoeder Edelenbosch, met haar zak waar van alles uit kwam...

Wie een griffeltje noodig had of een potloodje, kon bij haar terecht. Aan de jongens gaf ze knikkers, aan de meisjes bikkels. Waar haalde zij dat allemaal vandaan? Zij vond dat in huis of tuin. Uit haar zak kwamen de griffels en potloodjes, de knikkers en bikkels terug die de kinderen zelf verloren hadden.

Zoo was die grootmoeder.

Het glazen oog.

Er kwam een droeve tijd. Grootmoeder klaagde al lang over haar oogen: er groeide een vlies over. zei de dokter.

Hans weet het nog goed. Op een Zaterdagmiddag viel zij op een stoel neer en schreide dat zij heelemaal blind was, niets meer zag, of niemand, geen van hen die zij zoo gaarne zag, de kinderen niet of de meubelen in de kamer.

Zij werd naar het gasthuis gebracht. Twee weken later kwam een telegram: een van de oogen was genezen. Een week daarop kwam een brief: het andere oog

moest weggenomen worden en een glazen kwam in de plaats.

Zoo keerde de oude vrouw terug, zij zag weer uit één oog. Grootmoeder was weer vroolijk; ze kreeg haar ouden moed terug, en lachte als vroeger. Nu kon zij, zegde zij, haar eene oog 's avonds uitdoen, gelijk haar kleeren of haar pantoffels. Die grootmoeder... In zijn verbeelding ziet Hans haar nog zitten, en luistert weer hoe zij vertelt.

Vele jaren later woonde hij in een andere stad. Op een avond kreeg hij een telegram: « Grootmoeder stervende ».

Toen hij thuis kwam, was de oude vrouw al dood. Zijn moeder nam 't laken van 't bed weg. Daar lag grootmoeder Edelenbosch, haar beide oogen voor altijd gesloten. Toen was zij heelemaal blind...

Als grootmoeder vertelde...

Wanneer Hans van zijn grootmoeder vertelt, dan komt er een ongewone gloed in zijn stem en een nieuw vuur in zijn oogen. In zijn kinderboekjes staat veel dat er niet zou in staan, indien hij die grootmoeder niet gekend had en hij niet naar haar had zitten luisteren gelijk een lammetje, die ravotter.

Waarom Sinterklaas niet meer verscheen.

Andere droeve dagen kwamen, toen te Roeselare Hans' achttienjarige zuster Bertha stierf, de tweede in het gezin en met de oudste, Jannetje, de hulp van moeder Hans.

Toen zij stierf, na een zware ziekte, was Abraham tien jaar.

Op een Zondagmorgen werden de kinderen in de kamer geroepen, waar Bertha lag, bleek en mager, haar diepe oogen keken van de ouders naar de broers en de zusters.

— Moeder, zei Bertha, ge moogt niet schreien. Ik ga naar den Hemel. Ik zal daar geen pijn meer hebben, en later zien wij elkaar terug.

Ze lag dan een tijd heel stil, en keek naar boven.

— O, het is zoo heerlijk wat ik zie, stamelde ze nog. Niemand mag schreien... Ik ga naar het groote Vaderhuis....

Even later boog zij het hoofd en was heengegaan.

De dood van Bertha, evenals de dood van grootmoeder Edelenbosch, maakten op den jongen Hans zoo een diepen indruk, dat men daarvan nog vele sporen terugvindt in zijn werk. Misschien is het juist de kracht welke van Hans' boeken uitgaat, dat daarin alles zoo doorleefd is. Hij behoort tot die schrijvers van wie men het leven kennen moet om hun geschriften te begrijpen in al hun omvang.

Door het sterfgeval van zijn dochter werd vader Hans in één nacht grijs.

Den volgenden 5^{en} December kwam Sinterklaas zelf niet meer in de woning van de familie. Later heeft Hans begrepen waarom, Bertha was ieder jaar de verkleede knecht geweest van den goeden Heilige. Wel kwam deze nog met geschenken voor de jongere kinderen, maar zijn knecht vervangen door iemand anders, dat ging niet.

Daarom kwam Sinterklaas alleen nog als niemand hem zien kon, 's nachts.

18   ...   .

Het lied van den zinnelooze.

Als het groote vakantie was, trok Hans vaak naar Maria-Hoorebeke en nam zijn intrek op de hoeve van Pieter-Louis Blommaert en Lydie, die zonder kinderen waren. Hij wachtte er de koeien.

Wie nooit koeien heeft gewacht weet niet wat een heerlijk bedrijf dat is, van 's morgens vroeg af met zoo'n viervoetige bende, waar ge barrevoets achter loopt, en in de weide er gaat bij liggen lezen, of zwemmen in de beek die er altoos is.

Alzoo deed Hans.

Dikwijls kwam Segers met hem praten, een zinnelooze uit Antwerpen, te Hoorebeke uitbested. Eens hadden grove kerels dien ongelukkige in een herberg gelokt, hem zwart gemaakt, blikken doosjes voor schoensmeer op zijn borst gebonden als decoraties, en hem doen zingen om een glas bier. Hans vond dat laf, een zinnelooze beschermt ge, maar bespot ge niet, en Segers was daar dankbaar voor.

Hij zong voor Hans. Hij had een goede stem. Het komt nu soms Hans nog voor alsof hij Segers hoort zingen. Er is een weide, er is morgenzon, de koeien luisteren.

Voelt ge nu waarom Hans in zijn geschriften zoo vol liefde over de krankzinnigen spreekt, die worden verpleegd te Geel?

Hans hielp Pieter-Louis ook bij den oogst, raapte onkruid weg achter den ploeg, naaide tabaksstelen aaneen. Eens zei Pier-Louis:

...   .   19

— Hoe jammer dat zoo'n jongen moet studeeren, die zoo een goede boer zou worden.

Soms zwierf Hans weg en liet Pier-Louis en Lydie wachten, zonder vrees voor de vlaag die zou losbreken boven zijn hoofd: hij kon het niet helpen, dat er zwerversbloed hem rondjoeg, nu en dan.

Hij trok zoo naar Oudenaarde en beklom er den kloeken Walburgatoren, die er zoo serieus staat, of ging den Kluisberg bestijgen of andere heuvels die Vlaanderen beheerschen, of kwam te Gaver, waar de slag werd geleverd, waar alle onze geschiedenisboeken van spreken.

Aldus leerde hij nog beter het Vlaamsche land kennen, waarvan hij zooveel weet te vertellen dat mooi is en vol van rijke lessen en liefde, het land waar Oudenaarde ligt, Ronse, Geeraardsbergen, Aalst of Ninove.

Naar de markt.

Op de marktdagen trok Hans mee naar de markt. Vroeg op. Door een groote ronde kippenmand werd een sterke stok gestoken. Pier-Louis nam het eene, Hans het andere eind. Of hij trok den kruiwagen dien de boer voortduwde.

Anderen kwamen bij, 't groepje trok blootsvoets vroolijk heuvel op en neer, waar een bron borrelde, dronk men, of men at pruimen of peren.

Dan kwam daar Oudenaarde te liggen, bevallig aan de Schelde, en vol gewemel van marktvolk.

Het stalletje werd opgeslagen op het marktplein, de waren werden verkocht; met een glas Oudenaardsch

20 ... ..

bier dat geurig schuimde, werden de meegenomen boterhammen opgegeten.

— Nooit smaakte het brood mij beter, zegde Hans ons, ge moet niet rijk zijn om te genieten van de wereld, ge moet maar blij zijn en werken.

Hij leerde het slaven en zwoegen van onze boeren-menschen kennen, en nu nog, als een van die oudere kennissen gestorven is, staat Hans aan diens graf, te Maria-Hoorebeke. Hoor, hoe hij daar dan te spreken begint met een woord van herinnering uit den tijd die voorbij is, en met een woord van eeuwige hoop in wat komen zal...

De vijftientwintig uit Hoorebeke.

Maar Maria-Hoorebeke kon ook vader Hans, die er onderwijzer was geweest, noch moeder Hans vergeeten, die naar Kontich waren gaan wonen.

Toen zij in Maart 1925 vijftig jaar getrouwd waren, vroegen de oud-leerlingen uit Maria-Hoorebeke dat zij daar het feest zouden vieren.

De heele familie Hans, met hun vijf-en-veertig, groot en klein, werd in de hoeven opgenomen, en toen begon er een onvergetelijke dag...

— Meester, zegden de mannen weer.

— Jongens, noemde hij ze weer.

Op een Zondagochtend, in 't jaar 1929, stierf vader Hans, te Kontich.

Toen kwam er een telegram uit Hoorebeke: of de oud-leerlingen de eer mochten hebben hun vroegeren onderwijzer een graf op het kerkhof van hun eigen gemeente aan te bieden?

... .. 21

Vader Hans zou echter te Kontich ter ruste worden gelegd. Uit Maria-Hoorebeke verschenen vijf-en-twintig stoere mannen en kwamen staan bij 't graf. Daar zongen zij een lied: hetzelfde lied dat vader Hans hun veertig jaar geleden had aangeleerd in het lage, vriendelijke schoolgebouw.

Wij waren er. Nooit hoorden wij een roerender hulde. Een leeuwerik zette het lied voort in den hemel.

Naar Meenen.

Eerst ging Hans naar school bij den toegewijden meester Dumortier te Roeselare, daarna bezocht hij de Rijksmiddelbare school te Meenen, en moest elken dag met den trein op en neer.

Zoo ontmoette hij de honderden zwoegers die uit de omligging van Torhout naar de fabrieken te Halewijn gingen werken. Vaak vielen zij in slaap in den trein: ze waren al van vier uur uit bed, en zouden pas tegen negen of tien uur weer thuis zijn, en hoe laag was hun loon...

Zijn leven lang zou Hans strijden opdat zij een beter bestaan zouden hebben. Wie zal zeggen wat zijn werk heeft beteekend in dien zin?

Daar spreekt Hans echter nooit van. Wel spreekt hij van den bestuurder van de school te Meenen, mijnheer Vermast, die uitstekende boeken over aardrijkskunde en geschiedenis heeft geschreven en Hans menig werk leende, hetwelk Hans dan las met een heilige toewijding, gelijk hij ook al de boeken las uit zijns vaders bibliotheek.

Zijn vader had een vriend, Moora, die te Doetinchen, in Nederland, een kweekschool voor onderwijzers bestuurd, en wel eens naar Roeselare kwam.

— Laat een paar jongens van u bij mij komen studeren, zegde hij aan vader Hans.

Alzoo verhuisde Abraham, tegen zeer voordeelige voorwaarden, naar dat verre stadje, met zijn broer Hendrik, op de kostschool. Dat was een tijd van studie, waarvan hij veel weet te vertellen, maar met de vakantie keerde hij weer gaarne naar huis terug. Hij leerde van Nederland houden, maar leerde ook het heimwee kennen naar het ouderlijke huis...

Intusschen kon vader Hans, die voor een groot gezin bleef staan, met twee anderen een bakkerij overnemen, wat dan toch tenminste vrij brood gaf voor de heele familie.

In de bakkerij was een baas en een knecht. 't Gebeurde dat het juist groote vakantie was toen de knecht naar het kamp te Beverloo moest.

Bram zou den knecht vervangen, zei vader Hans.

En Bram moest uit met de kar, door twee honden getrokken, om brood weg te voeren.

Zie hem loopen naast den wagen door de volksbuurten. Ze noemden hem daar den « bakker », heel natuurlijk en hij vond het goed. Het is een eerlijke naam.

Eens kwam een vrouw achter hem geloopten:

— Leelijke bakker, deug niet van een bakker, eet uw oudbakken brood zelf op...

Hans had tusschen twee versche brooden er een van den vorigen dag geschoven. Het oudbakken brood moest immers ook verkocht worden.

Hans moet nu nog lachen als hij dat vertelt. Streuvels zal dat ook wel gedaan hebben, zegt hij, toen die nog bakker was te Avelgem.

Vader Hans kon zijn jongens aan het werk zetten. Elken morgen stond Abraham, met zijn broer, voor een lange rij schoenen om ze te poetsen. Ook den grooten tuin moesten zij gedeeltelijk onderhouden. En ieder Zaterdag moesten boodschappen gehaald, in twee groote korven.

Zoo leerde Hans alle werk. Hij die niet eens zijn handen kan gebruiken, wie hij ook weze, verdient het niet dat hij handen heeft.

Al dat werk belette niet dat Hans het innig goed vond thuis, waar de deur altoos gastvrij openging voor vreemden. Er kwamen er mee uit Nederland, en eens verscheen Hans ook met twee Transvalers: de heele Vlaamsche streek zwierf hij met hen door, en wat hij hun vertelde heeft hij later in zijn boeken neergeschreven.

Bij de kinderen.

Hans werd onderwijzer. Hij stond zoo te Sluiskil, te Roeselare, te Sluis en te Antwerpen. Hij had Nederlandsche diploma's en Belgische, ook dat van leeraar in het middelbare onderwijs.

Dat leerde hem met kinderen omgaan en voor kinderen te vertellen:

— Mijn heele leven heb ik geleerd, zei Hans ons, ik ben eigenlijk niets anders dan een scholier, mijn boeken zijn mijn huiswerk, en 't volk is mijn meester.

Hoe men schrijver wordt.

Hans zijn boeken...

— Hoe zijt gij, Hans, daaraan begonnen?

Wij doen hem die vraag. Hij blaast een rookwolk uit zijn sigaar, en zegt:

— Vader, die meesterlijk kon vertellen en enkele kinderboekjes had geschreven, vertaalde ook verhalen voor een tijdschrift. Hij leed veel aan hoofdpijn en vroeg mij dan voor hem dit vertaalwerk te doen.

» Ik deed het. Gauw kreeg ik er zin in om eigen stukjes te geven, over land en volk. Vader vond het goed en ik begon zelf te verhalen...

» Het vlotte. Mijn eerste bundel vertellingen voor kinderen verscheen. Daarna « Groeninghe », « Kassel »... Ik leerde den uitgever Lode Opdebeek kennen, uit Antwerpen, we werden vrienden en deden uitstappen. Opdebeek verspreidde mijn jeugdboeken over het heele Vlaamsche land.

» De man is nu dood. Laat ik hier zijn schoone gedachtenis eeren met een zeer innig woord.

» Maar ik had een ander plan: een roman voor groote menschen. Ik zette mij aan 't werk en vertelde een roman uit de geschiedenis van Maria-Hoorebeke, en bood hem aan vader Julius Hoste, uit Brussel.

» Deze gaf het uit als feuilleton in zijn dagblad « Het Laatste Nieuws ». Hij moedigde mij aan tot schrijven en gij weet hoe 't verder is gegaan met mij...

— Vader Hoste's trouwste medewerker...

— Ik zal het nooit vergeten wat vader Hoste voor mij is geweest, een vader, een vriend, een steun en een raadgever, een bezieler en een toevlucht, gelijk voor allen die met hem hebben gewerkt. Ik kan nooit zijn naam zeggen dan met eerbied en genegenheid. Er was iets heldhaftigs in hem en vooral goedheid. Zijn zoon, de heer Julius Hoste Jr, heeft niet alleen de zaak van zijn vader, maar ook diens ziel overgenomen.

De oorlog breekt los.

Intusschen was Hans getrouwd met een meisje uit Sluis, waar hij eens op de houten balken klom, naar het houten mannetje toe... Hij had er Mej. Adriana van der Meulen ontmoet, op een dag dat de wereld zeer schoon was.

Zij werd zijn vrouw. Uit hun luchtkasteelen en hun liefde bouwden zij hun hemelhuis.

Zij kregen vier kinderen: Annie, Helena, Marie en Willem, die nu hun vader bijstaan in zijn zwaar werk en ook vaardig de pen weten te voeren.

En nu moeten wij u nog vertellen van Hans in den oorlog. 't Zal kort wezen.

Toen de oorlog uitbrak woonde Hans, wij zegden het al, te Kontich, waar hij na den oorlog zou terugkeeren.

Willem was pas zes maanden oud. Het gezin trok naar Sluis en later naar Vlissingen, maar Hans zwierf met onze soldaten mede, tot het land heelemaal door den vijand bezet was, die de grens versperde met prikkeldraad welke onder elektrische spanning stond.

De spokende journalist.

Hoe zou Hans het dagelijksch brood verdienen voor zijn kinderen?

Hij schreef over den oorlog en zond het stuk naar het dagblad « De Telegraaf » te Amsterdam, dat hem dadelijk aanstelde tot zijn medewerker van de grens.

Te Vlissingen kwamen en gingen de treinen en de schepen. Geïnterneerde Belgische soldaten en Belgische vluchtelingen kwamen over. Hans ging ze spreken, zorgde voor hen, en bleef ook later in betrekking met hen, wanneer ze in de kampen voor geïnterneerden en voor vluchtelingen waren ondergebracht.

Hij weet de ontroerendste verhalen over vaders aan wie hij de groeten bracht van kinderen, die zij dood dachten, van kinderen, die hij even naar hun vader kon brengen.

Het was dan telkens alsof dooden verzezen...

Alles verhaalde hij in « De Telegraaf » of in de « Vlissingche Courant ». Het eerstgenoemde blad werd daardoor het blad van de uitgeweken Belgen, die er tijdingen in vonden uit hun bezette land, en troost in hun donker leven.

Voor de Belgen, die te Vlissingen vertoefden, gaf Hans Engelsche lessen, en hield hij lezingen. Hoe vaak gebeurde het dat hij zijn spreekbeurt niet kon houden, wegens zijn druk journalistiek werk. Dan zond hij ons een telegram, naar Middelburg, waar wij in den oorlog woonden, en konden wij onmiddellijk op de fiets springen om hem te gaan vervangen.

Hans had er ook een tooneelvereniging gevormd, voor dewelke hij stukken schreef. Wanneer hij afwezig was, moesten wij namens hem optreden voor regie en toespraak.

Intusschen vond hij middel om een heelen dienst in te richten die voor onze krijgsgevangenen in Duitschland zorgde, sloot hij zich aan bij het « Werk van de Oorlogsmeesters », dat onder leiding van Mevr. Hullebroeck was, en ging hij lezingen houden voor de geïnterneerden en de vluchtelingen heel Nederland door.

Zat hij niet te schrijven thuis, of niet te telegrafeeren met Amsterdam, hij zat in den trein, of hij zat op de fiets en trok naar de grens, nabij Sluis...

Herinneringen.

Vaak hebben wij zwerftochten met hem meege maakt, in vroege en in late uren, door brandende zomerhitte, onder plassende regen, door modderwegen, door witte vriesnachten.

Hij reed met ons mede naar Edward Peeters toe, die een school had geopend te Schoondijke, in Zeeuwsch Vlaanderen; wij reden met hem mede naar

Veere, op Walcheren, waar de Antwerpsche schilder Walter Vaes in een oud huis woonde; of naar het kasteel « Iepenoord », onder Oostkapelle, waar de schilder Emmanuel Viérin verblijf hield; of naar ergens een doodenhuisje waar het aangespoelde lijk van een militair was gelegd; of naar het Vredenhof te Vlissingen, waar een soldaat werd begraven... Hij stond naast ons, bij het graf van ons beider vriend, den folklorist Frans Coeckelberghs, die zijn stukken Frans Zand teekende, een eenvoudigen brievendrager uit Heist-op-den-Berg, die te Middelburg was komen sterven.

Hoe Hans vergat te danken.

Hans was ieders toevlucht. Zekeren avond kwamen de Belgen te Vlissingen samen in het Belgische Loodshuis, om Hans daarvoor hun dank te zeggen. Zij boden hem zijn portret aan, bloemen, zangen en schoone woorden.

Toen moest Hans op zijn beurt danken. Hij kwam op het podium en begon te spreken over wat hij op zijn jongsten tocht naar de grens had gezien. Hij was zoozeer verdiept in zijn onderwerp en de menschen hingen zoozeer aan zijn lippen, dat hij vergat hoe de avond hem was toegewijd en hij het publiek danken moest.

Wij wisten hem er verborgen aan te herinneren... Zoo is Hans. Hij houdt van eer noch eerebetoon. Hij is de bescheidenste van alle menschen. Hij werkt, doet goed en ziet niet om.

Aan alles komt een einde, ook aan den oorlog. Hans trok met zijn gezin terug naar Kontich, werkte nog een tijd mee aan « De Telegraaf », maar wijdde zich ten slotte heelemaal aan zijn volksromans en zijn kinderboekjes, terwijl hij nog bleef rondfietsen, en later rondtuffen door Vlaanderen en Nederland, en aldus steeds nieuwe, boeiende stof vond voor artikels in « Het Laatste Nieuws », of voor ontelbare avondlezingen in alle hoeken van het land. Duizenden hebben naar zijn warm, geestdriftig, boeiend woord geluisterd.

Hij werd ziek, en heel Vlaanderen betoonde hem zijn genegenheid. Hij genas...

Nu werkt hij weer onverdroten, een beetje vergrijsd, een beetje gebogen, altoos vol jonge levenslust en eindeloozen moed.

Op zijn reizen en trekken gaat hij in de Vlaamsche huizen neerzitten, waar alle menschen hem gaarne zien. Is er een zoon gestorven, zit de moeder alleen, oud en arm, Hans gaat naar haar toe, gaat in den leegen stoel plaats nemen:

— Moederke, zegt hij, uw zoon...

Hij weet de beste woorden van troost. Als hij weg is vindt de arme vrouw een brief met een bankje er in, waar Hans gezeten had.

De onuitputtelijke zaaier.

Mevrouw Hans zal wel nooit weten hoeveel man-

chetten haar man op zijn tochten verloren heeft. Hij vergat ze overal. Wat konden kleeën hem eigenlijk schelen, als zijn magere ledematen maar een beetje fatsoenlijk beschermd waren.

Zoo heeft hij ook zijn boeken en zijn boekjes over Vlaanderen gestrooid, zonder ze te tellen. Hij schrijft ze, in zijn groot huis te Kontich, in den hoek van den haard, terwijl hij door een groot raam kan kijken op zware boomen.

Hij schrijft. En wat hij schrijft, duizende groote menschen lezen het en duizende kinderen. Wie zal meten wat Hans beteekent voor het volk?

Er zijn op 't oogenblik, in ons land, geen boeken die meer gelezen worden, dan die van den eenvoudigen, nederigen, rusteloozen, talentrijken, onuitputtelijken verteller met het groote hart, met den vromen blik naar het Hoogere, met den ruimen geest, met het verdraagzame gemoed, met de schoone, eerlijke, open ziel, met den korten, sterken, klaren naam: Hans...

In die boeken...

In die boeken ruischt de Noordzee, ruischen de boomen van Vlaanderen, golven onze heuvels, rijzen onze torens op, en ons verleden, lijdt en zwoegt ons volk, en draagt het zijn lot met moed, met geloof en vertrouwen. Het leven trilt er in, de poëzie fleurt er in, het ideaal bloeit er in, en ze hebben wieken gelijk onze molens en malen 't graan voor het dagelijksch brood, die boeken van Hans.

Jonge lezer, ge kunt niet gelooven met hoeveel blijheid, met hoeveel ontroering, met hoeveel bewonderende liefde wij dit geschriftje hebben geschreven voor u, over uw grooten vriend, onzen vriend Abraham Hans.

Voor uw, voor Vlaanderens geluk, het ga hem goed...

Joh. DE MAEGT.

Vorst, Paaschavond 1934.
